

bek között középkori kályhacsempék apró töredékei kerültek elő. A múlt télen régészeti felügyelet mellett az udvar szintjét a K-i és a középső rész kivételével a 17. századi szintig süllyesztették. Kézi erővel kialakítottuk a véglegesnek szánt szintet, valamint a K-i oldalon és az udvar közepén elhelyezkedő kút körzetében a 18–19. századi rétegeket bontottuk. Megállapítottuk az egykori udvari barokk járósíntet. Az udvar ÉK-i részén feltártunk egy hevenyészett, részben agyagba rakott kövekből, részben a korábbi kőfalakra rakott téglákból falazott, feltehetően a 19. sz. elején emelt építményt. A kút mellett előkerült a 19. sz. eleji építkezés egyik malterkeverő ládájának maradványa. Feltártuk a vár kútját. Megállapítottuk, hogy a kút a 19. sz. elején megújították, szárazon rakott kőfalát téglafallal magasztították meg. A kőfalazatban másodlagosan felhasznált, 16. sz. közepére datálható reneszánsz loggia keretköveit találtuk. Ezeket kiemeltük és a DK-i zárható bástyában helyeztük el. A kút betöltődése, bár tartalmazott korábbi leletanyagot, így pl. két I. Ferdinánd-denárt is, csak a 19. században következett be (üvegek, kályhacsempék). A kút falazata, különösen az 5 m alatt elért vízszint alatt, nagyon rossz állapotban van, ezért helyreállításáig a benne elhelyezett fadúcot nem emeltük ki. A vízszint a Sajó mozgását követi.

A kúttól ÉK-re É–D-i irányú, 40 cm széles falazatot találtunk. Anyaga és a hozzá futó rétegek alapján 16. századi, funkciója egyelőre ismeretlen. Kis felületen vizsgáltuk az udvar 16–17. századi rétegeit is, de mivel a helyreállítás mélyebb rétegeket nem érint, a kutatást a 17. századi szint alatt mintegy 20 cm-rel abbahagytuk. Feltártuk a belső vár É-i pincéjét. Korábban már részletesen feltárt K-i helyisége közel négyzetes, a K-re néző szellőző és a horzsaköves riolittufából rakott, részben beszakadt dongaboltozata utólagos. A 2. helyiségtől beugró pillérek és téglaküszöb választja el. Az igen hosszú 2. helyiséget, valamint a közet négyzetes 3. helyiséget a 19. sz. elején a visszabontott reneszánsz dongaboltozat elé húzott téglá dongaboltozatokkal javították ki. Mára e boltozat is eltűnt, csak csonkjai láthatók. A 2. helyiségben 2 terazzo járósínt volt elkülöníthető, melyet cölöphelyek törtek át. Az alsó járósínt a 16–17. században, míg a felső a 19. században volt használatban. A 2. helyiségbe vezetett a 19. században (újja?) épített, pihenővel megtört, téglá pincelejáró.

Az épület közepe táján szellőző nyílt az udvarra. A Ny-i (4.) helyiség reneszánsz boltozatát a késő barokkban nem építették újja. É-i falát ajtónyílás törte át, mely a 19. századi épület É-i pincéjébe vezethetett. Ny-i falán utólag épített szellőző van, míg D-i falán elfalazott ív jelzi a pinceág egykori folytatását D felé. Az elfalazásban pinceszellőzőt alakítottak ki, melyhez kőfaragványokat is másodlagosan felhasználtak. Az É-i szárnytól É-ra az ágyúdombra É-i irányból felvezető kései téglalépcső maradványait találtuk. Az ÉNy-i bástya és az É-i szárny között nyitott kutatóárokban előkerült az ágyúdombot É-ről támasztó kőfal maradványa, ehhez (utólagosan)

kapcsolódó késő barokk téglapadló, valamint két téglapillér maradványa. A barokk szint alatt 15–16. századi leletek kerültek elő, ezért feltehetően szintsüllyesztést hajtottak végre a bástya előterében a 19. sz. elején az újjáépítést megelőzően.

TOMKA GÁBOR

260. Ópályi, homokbánya

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B

A területen 2005. március 17-én végeztünk terepbejárást, miután a tulajdonos bejelentést tett, hogy itt homokbányát szeretne nyitni. Ekkor kevés bronzkori cserepet találtunk. A feltárást 2005. április 6–14. között végeztük 347 m²-en. A lelőhely egy É–D-i irányú dombháton fekszik, az É-i dombhát D-i végén sűrűsödtek az objektumok. Középen, ahol egy természetes mélyedés található, valamint a D-i végén gyakorlatilag üresnek bizonyult. A lelőhelyen csupán egy, a dombhátat D-i irányban vágó kutatóárok nyitására volt lehetőség. Összesen 12 objektumot tártunk fel (11 gödör, 1 árok). A gödrökből viszonylag nagy mennyiségű leletanyag került elő, melyek mind a kora bronzkorba datálhatók, ezen belül is a Szaniszló-csoport körébe. 2006 márciusában folytattuk a terület feltárást. A két dombhát közül az É-i dombon folytattuk a kutatást; annak is Ny-i végén, majd a K-i és D-i részén is, egymás melletti sávokban haladva, de itt régészeti objektumot nem találtunk. A domb D-i felén, illetve a két domb közötti lejtőnél további gödrök kerültek elő, ezek nagy része már inkább a D-i domb É-i peremére esett. Újabb objektumok a D-i dombhát tetején voltak, ezek szintén a kora bronzkori Szaniszló-csoport körébe tartoznak. Kizárólag gödröket találtunk, házat, vagy más épületet nem, valamint egy emberi csontokkal teli edénykét, ami a telepen belüli temetkezésre utal. 2006-ban összesen 26 gödröt, egy sírt bontottunk ki.

A leletanyag a Jósa András Múzeumba került.

NAGY MÁRTA

261. Ópályi határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B

2006. május–júniusban örökségvédelmi hatástanulmány elkészítéséhez végeztünk terepbejárást a jövődöbéli Szamos–Kraszna közötti víztározó területén a gátak, illetve az anyagnyerők helyén. Ópályi területén két bronzkori lelőhelyet találtunk az *Alsó-rét*, ill. a *Cserjások* nevű határrészben. (Lásd a térképet a 218. oldalon!)

Munkatársak: Nagy Márta, Virág Krisztián régészek, Bakos János, Mester Andrea régésztechnikusok.

ALMÁSSY KATALIN – JAKAB ATTILA – LUKÁCS JÓZSEF

262. Ópusztaszer, Szermonostor

(Csongrád megye) Á, Kö

2006-ban május 15. és augusztus 4., majd szeptember 25. és október 31. között végeztük a régészeti feltárást.

Folytattuk a 82/8 szelvény déli oldalán lévő tanúfal korábbi években megkezdett elbontását. Mivel ezen a területen a legvastagabb a rétegsor, itt kaphatunk pontos információt a lelőhely teljes rétegződéséről. Az idén kibontottuk az 5-6-7. szinteket, melyek közül az első kettő még a középkori mezővároshoz tartozik, az utolsó azonban már a tatárjárás utáni „fakolostor” időszakát jelenti.

A 05/2 szelvényben folytattuk a „fakolostor” II. déli szárnyának a feltárását a 2. és 3. szint kibontásával. Új eredmény, hogy a „fakolostor” udvarának a területén egy újabb, az eddigiektől független épület részlete került napvilágra. Az említett épületszárny feltárását Ny-i irányban folytatva kibontottuk a 06/1 szelvény területén is a „fakolostor” II. déli szárnyának ide eső részletét. Az 1. és 2. szint feltárásával az épületszárny hossza 18 m-re növekedett.

A tatárjárás előtti kolostoregyüttes erősítésének a K-i szakaszán dolgozva, a „VB” 14. és 15. szelvények területén folytattuk az 1., 2. és 3. sz. sáncárok feltárását. Az egyik sáncárok aljáról egy Árpád-kori oklevél kis darabja került elő.

A kolostort megelőző századokból a 04/2, 04/3-4 és a 05/1 szelvények területén tártuk fel a korai település maradványait. A korábban feltárt, szomszédos szelvényekből átnyúló árkok folytatásai mellett két szabadban lévő kemence, egy félig elkészült, de soha nem használt „kemence-bokor” és több ismeretlen rendeltetésű, földbe mélyített épület maradványa került elő. A legjelentősebb lelet ebből az időszakból a 29. sz. korai házunk padlóján talált bizánci mellkereszt.

VÁLYI KATALIN

263. Öttevény határa

(Győr-Moson-Sopron megye) Ó, Kú, Ú

2006. májusban terepbejárást végeztem a település határába tervezett szélervényes park által érintett területeken.

Sándorháza-pusztától Ny-ra: A község határának Ny-i részén, az 1. sz. főúttól a Sándorháza-pusztára vezető út D-i oldalán szórványosan őskori cseréptöredékeket találtam. A lelőhely a Csiszló-ér nevű hajdani Duna-ág (ma: Kis-dunai-tőzegcsatorna) széles medrét É-ről szegélyező domboldalon található. A telepnyom minden valószínűség szerint a dűlőút É-i oldalára is kiterjed, amit a repce miatt nem tudtam megközelíteni.

1. sz. főút Ny-i oldala: A településtől ÉNy-ra, az 1. sz. főút mellett egy tekintélyes, elnyújtott ovális alakú kiemelkedés szórványosan őskori és újkori (kora újkori) edénytöredékeket gyűjtöttem (I. lh.). A domb kiterjed a főút túlsó, K-i oldalára is, amelyet azonban a virágzó repce miatt nem lehetett bejárni. Az előző lelőhelytől D-re, egy kisebb teknőszerű mélyedés szélén kis számban őskori cseréptöredékeket találtam (II. lh.). A telepnyom feltehetően összefügg a tőle É-ra lévő I. sz., szintén őskori lelőhellyel.

TAKÁCS KÁROLY

264. Ócsény határa

(Tolna megye) B, Ró, A, Á

A Tolna megyei M6 autópálya nyomvonalán 2006-ban szondázó feltárásokat végeztünk.

TO 5. lelőhely: Júliusban összesen 3 szondát nyitottunk, amelyekben 13 objektumot sikerült feltárunk. A leletanyagban meglehetősen szegényes lelőhelyen 2 őskori gödör, 6 ismeretlen korú cölöplyuk, egy lekerekített sarkú, négyzet alaprajzú földbe mélyített Árpád-kori ház, valamint 3 ÉNy-DK-i irányú árok került elő. A ház ÉK-i sarkában ovális alakú, agyaggal kitapasztott, vörösre átégett kemence maradványát figyeltük meg.

TO 35. lelőhely: Ócsénytől ÉK-re, az Eszterbauer-majortól É-ra, egy É-D-i irányba húzódó dombon található. A terület É-i és Ny-i oldalát vizenyős rész határolja. Július 6-14. között 3 megközelítőleg É-D-i irányú szondával összesen 85 objektumot tártunk fel. Ezek bronzkoriak, római és avar koriak, 16-17. századiak. A legtöbb objektum egy avar kori településhez tartozott, amelyből 3 nagyobb méretű házat, néhány árokszakszt és számos gödröt sikerült megfognunk. Egy nyújtott testhelyzetben eltemetett csontvázas sír is előkerült, amelynek medencecsontja alatt vasból készített csat volt.

GALLINA ZSOLT – HORNOK PÉTER – SOMOGYI KRISZTINA –
VARGA SÁNDOR

265. Órtilos, Szent Mihály-hegy (Zrínyi-Újvár)

(Somogy megye) Kú

2006. július 10-14. között a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem segítségével végzett kutatásunk a vár területi lokalizációjára, a külső védművek elhelyezkedésére irányult. Négy próbafúrást és egy kutatóárokot készítettünk. A kutatóárok a vár DK-i szélének meghatározására irányult, mely a rövid idejű kutatás során csak részleges eredményeket hozott. A felszíni gyűjtés során jelentős számú lövedéket és egyéb fémanyagot gyűjtöttünk. Ugyanakkor megkezdtük a vár területének geodéziai felmérését, melyet Körömi Ágnes és Károlyi Attila mérnök-őrnagyok végeztek. Elhelyeztük a méréshez szükséges fix pontokat. A részletes felmérést a nyári sűrű aljnövényzet miatt 2007 tavaszára halasztottuk. A leletanyag az említett fémanyagon kívül minimális.

Az ásatáson részt vett: Padányi József ezredes, Papp Ferenc alezredes, Négyesi Lajos őrnagy, és az egyetem 10 hallgatója.

Munkatársak: dr. Nováki Gyula, Költő László régészek, Szakács Géza régésztechnikus.

VÁNDOR LÁSZLÓ

266. Paks, Bedő-tanya

(Tolna megye) Ró, Á?, Kö

Lakossági bejelentésre 2006. március 16-án helyszíni szemlét tartottunk az egykori biritói halgazdaság legdélebbi halastavánál. A lelőhelynek helyet adó dombot